

EEN NIEUWE VERLICHTING

Om deze oproep te beantwoorden zou ik in de eerste plaats globaal willen bekijken wat het effect is geweest van de Verlichting die ontstond rond de achttiende eeuw en dan denken over een nieuw begrip van Verlichting.

De ‘Eeuw van de Rede’ is de tijd van de Verlichting wel genoemd, naar de titel van het boek van Thomas Paine uit 1793 en 1795 (Wilson, 1989). De dogma’s en de leer van de kerk die het denken voorheen beheerste, werden verdrongen door een interesse in wetenschap, door rede of rationaliteit en logisch denken. Er verschenen boeken en artikelen die alle blijk gaven van dit nieuw gezichtspunt, dat het de mens toegestaan was zelfstandig te denken. Immanuel Kant drukte dat het beste uit in 1784 met zijn slogan ‘Sapere Aude!’, Durf te Weten! (Gattei, 2004). Die principiële verandering in denken had verstrekkende gevolgen voor het religieuze leven, de politiek en de wetenschap. Het heeft het menselijk leven grondig veranderd.

Als we dan kijken naar deze verandering, is de paradox dat het woord verlichting de indruk wekt dat er licht in de duisternis werd geworpen. Voor het vrije en onafhankelijke denken van de mens mag dat zo zijn geweest, maar men kan zich afvragen of de industriële revolutie wel zo hevig had plaatsgevonden zonder de Verlichting. Voor de menselijke overleving leek de voorspoed die de industriële revolutie met zich meebracht, een uitstekend idee, maar zoals we nu weten is het niet alles goud wat er blinkt. Vooruitgang in wetenschap heeft ons en de planeet aarde, waar zoveel op leeft, in gevaar gebracht. Vrijheid in denken heeft ons onafhankelijkheid gebracht en soms denk ik, te veel individualiteit. Het dreigt door onze vormen van communicatie eerder slechter te worden dan beter. Artificiële Intelligentie zou ons straks kunnen gaan voorschrijven wat te denken, zonder dat wij nog zelf nadenken. Wat zou dan een Nieuwe Verlichting kunnen inhouden?

Hoewel ik geen aanhanger van het Boeddhisme ben, denk ik dat het mooi zegt wat verlichting zou kunnen zijn: een ontwaken (Buddha, 2023). Ik zou dat willen leren van het Boeddhisme. Ontwaken uit een droom in onze individuele bubbel. In de eerste plaats is daarvoor een omdenken nodig van hoe we als team met alle andere bewoners van onze planeet existentiële problemen gaan beantwoorden. Communicatie tussen mensen moet van jongs af aan weer anders geleerd worden. Overleven kunnen we alleen samen en daarom moeten we afleren dat communicatie is gericht op zich eenzijdig manifesteren. Schoolverlaters wordt geleerd zich goed voor te doen,

zich te presenteren in een sollicitatie voor korte termijn gewin. Ik heb jarenlang mensen geworven in werving en selectie. Het heeft me altijd verbaasd hoe weinig mensen echt zichzelf durven zijn en hoe weinig kunde er bij leidinggevendens was om te praten met een ander in een interview, zodat er snel misverstanden ontstonden. Het communiceren via internet en vooral in sociale media die dwingen tot korte zinnen, zal het vermogen tot echt te praten niet verbeteren. Dus als we erkennen dat we alleen samen onze grote problemen kunnen oplossen, moeten we leren met elkaar te praten met alle instrumenten die er zijn, geen mooie presentatie van zichzelf als individuele koopwaar. We moeten leren ons in te leven in de ander en zo leren te respecteren, wat alleen in een tweezijdig gesprek kan gebeuren. Er is mijns inziens een grote taak weggelegd voor de vorming in het wereldwijde onderwijs en pedagogie in het gezin. Zo zal dan de Nieuwe Verlichting het Ontwaken zijn, de ander zien en leren begrijpen.

Elisabeth Maaskamp,

Neu-Anspach, Duitsland, 17 augustus 2023.

Ik studeer voor een BA Honours in Religion, Philosophy and Ethics aan de Open University Walton Hall, Milton Keynes, United Kingdom.

Referenties

Buddha 2023. *Britannica Academic*. Retrieved 17 August 2023, from <https://academic-eb-com.libezproxy.open.ac.uk/levels/collegiate/article/Buddha/105943>

Gattei, S. (2004). Back to Kant's 'Sapere aude!' *History of the Human Sciences*, 17(4), 115–121. <https://doi-org.libezproxy.open.ac.uk/10.1177/0952695104048076>

Wilson, J.D. and Ricketson, W.F. (1989) 'Chronology' in *Thomas Paine, Updated ed. Twayne's United States Authors Series 301*, Boston, MA: Twayne Publishers, ix-xi, available: <https://link-gale-com.libezproxy.open.ac.uk/apps/doc/CX2396700010/GVRL?u=tou&sid=bookmark-GVRL&xid=1c39d628> [accessed 17 Aug 2023].